

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

Р.О. Мадяр

**МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З МІЖНАРОДНОЇ
КОМЕРЦІЇ**

**Методичні рекомендації
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спец. «Міжнародна комерція»
денної і заочної форм навчання**

*Затверджено
на засіданні кафедри економічної
теорії ДВНЗ «УЖНУ»
Протокол №1 від 01.09.2020р.*

УЖГОРОД-2020

Мадяр Р.О. **Методологія наукових досліджень з міжнародної комерції: методичні рекомендації**/ Р.О.Мадяр. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020.

Укладач: к.е.н., доц. Мадяр Р.О.

Рецензент: к.е.н., доц. Молнар О.С.

*Затверджено
на засіданні кафедри економічної
теорії ДВНЗ «УжНУ»
Протокол №1 від 01.09.2020р.*

Методичні рекомендації підготовлено згідно з вимогами Болонської системи навчання і кредитно-модульної оцінки знань. Методичні рекомендації з глобальної економіки призначені для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спец. «Міжнародна комерція» денної і заочної форм навчання.

Мадяр Р.О. Методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни «**Методологія наукових досліджень з міжнародної комерції**» (для магістрів). – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020.

*Електронний ресурс
ДВНЗ «УжНУ», 2020.*

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Опис навчальної дисципліни.....	6
3. Структура навчальної дисципліни.....	7
4. Програма навчальної дисципліни.....	9
4.1. Тематика лекційних занять.....	11
4.2. Тематика семінарських занять (питання для самостійної роботи, самоконтролю знань, тести, рекомендована література).....	13
5. Засоби діагностики, форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання.....	48
6. Індивідуальні завдання (реферат, стаття, есе, виступи на наукових заходах).....	55
7. Перелік питань для підсумкового контролю (залік).....	56
8. Рекомендовані джерела інформації (основна, додаткова література, Інформаційні ресурси в мережі Інтернет).....	58

1.ВСТУП

Метою вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень з міжнародної комерції» є підготовка та залучення студентів до здійснення науково-дослідницької діяльності, ознайомлення їх зі стратегією та тактикою проведення досліджень в міжнародній комерції, надання їм певних знань щодо методології, методики й інструментарію дослідження в міжнародній комерції.

Завдання дисципліни: сформувати у студентів систему знань, сформувати та розширити спектр знань у сфері методології досліджень, дати їм необхідні знання та практичні навички у сфері економічних досліджень, сприяти творчому розумінню економічних проблем, застосуванню різноманітних методів досліджень. Це сприятиме розвитку професійних умінь з формулювання та презентації результатів проведених досліджень.

Вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальних:

- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність до самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації у сфері підприємництва та торгівлі;
- здатність у процесі навчання та при самостійній підготовці до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел і використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Фахових:

- здатність до одержання якісної інформації із різних джерел даних;
- здатність до узагальнення та оформлення результатів експериментальних та емпіричних досліджень, аналізу та інтерпретації даних;
- здатність досліджувати динаміку зміни ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій;
- здатність знаходити, аналізувати та працювати з інформацією, у тому числі, в глобальних комп'ютерних мережах та уміти будувати комунікаційну мережу для обміну інформацією.

Відповідно до освітньої програми «Методологія наукових досліджень з міжнародної комерції», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких **програмних результатів навчання (ПРН):**

- Визначати, аналізувати проблеми в міжнародній комерції та розробляти заходи щодо їх вирішення.
- Опрацьовувати, аналізувати, узагальнювати інформацію, робити наукові висновки, належним способом оформляти результати наукових досліджень.

- Володіти методологією, інструментарієм і методами отримання даних, сучасними інформаційно-комп'ютерними технологіями їх обробки, здійснювати комплексний кількісний та якісний аналіз, досліджувати та прогнозувати.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті після опанування навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень з міжнародної комерції»:

- Використовувати різну методологію наукових досліджень, аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).
- Визначати ефективність наукових досліджень, використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення в сфері міжнародної комерції.
- Вміти виконувати дослідження за встановленим замовленням, в тому числі, й досліджувати динаміку зміни ринкової кон'юнктури, узагальнювати розвиток ситуацій та прогнозувати.
- Опрацьовувати інформацію, аналізувати й узагальнювати її, робити наукові висновки із досліджень, належним способом оформляти їх результати, застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань.
- Узагальнювати та оформляти результати експериментальних та емпіричних досліджень, аналізувати та інтерпретувати дані.
- Розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні показники.
- Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність їх діяльності.
- Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні показники.
- Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС –3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	перший	перший
Кількість модулів –2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи – 4	2-й	2-й
	Лекції:	
	20	8
	Практичні (семінарські):	
	16	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усно-письмова (комбінована)	Самостійна робота:	
	54	78

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Змістовний модуль 1.</i>												
Тема 1. Сутність, предмет та метод наукових досліджень	8	2	1			5	8					8
Тема 2. Організація наукових досліджень	8	2	1			5	9	1				8
Тема 3. Методологія та методи наукових досліджень	9	2	2			5	9	1				8
Тема 4. Економіко-статистичні методи дослідження в міжнародній комерції	9	2	2			5	10	1	1			8
Тема 5. Абсолютні і відносні величини та графічний спосіб відображення даних в наукових дослідженнях	11	2	2			7	9	1	1			7
<i>Всього за ЗМ № 1</i>	<i>45</i>	<i>10</i>	<i>8</i>			<i>27</i>	<i>45</i>	<i>4</i>	<i>2</i>			<i>39</i>
<i>Змістовний модуль 2.</i>												
Тема 6. Інформаційне забезпечення наукової роботи	8	2	1			5	8					8
Тема 7. Методика проведення теоретичних і експериментальних досліджень.	8	2	1			5	9	1				8
Тема 8. Комп'ютерні технології та економіко-математичне моделювання у наукових дослідженнях	9	2	2			5	10	1	1			8
Тема 9. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом	9	2	2			5	9	1				8
Тема 10. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження	11	2	2			7	9	1	1			7
<i>Всього за ЗМ № 2</i>	<i>45</i>	<i>10</i>	<i>8</i>			<i>27</i>	<i>45</i>	<i>4</i>	<i>2</i>			<i>39</i>
Усього годин	90	20	16			54	90	8	4			78

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми та її зміст	Кількість годин	
		ден	назаочна
<i>Змістовний модуль 1.</i>			
1	Тема 1. Сутність, предмет та метод наукових досліджень	1	
2	Тема 2. Організація наукових досліджень	1	
3	Тема 3. Методологія та методи наукових досліджень	2	
4	Тема 4. Економіко-статистичні методи дослідження в міжнародній комерції	2	1
5	Тема 5. Абсолютні і відносні величини та графічний спосіб відображення даних в наукових дослідженнях	2	1
<i>Змістовний модуль 2.</i>			
6	Тема 6. Інформаційне забезпечення наукової роботи	1	
7	Тема 7. Методика проведення теоретичних і експериментальних досліджень.	1	
8	Тема 8. Комп'ютерні технології та економіко-математичне моделювання у наукових дослідженнях	2	1
9	Тема 9. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом	2	
10	Тема 10. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження	2	1
Всього годин		16	4

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми та її зміст	Кількість годин	
		ден	назаочна
<i>Змістовний модуль 1.</i>			
1	Тема 1. Сутність, предмет та метод наукових досліджень	5	8
2	Тема 2. Організація наукових досліджень	5	8
3	Тема 3. Методологія та методи наукових досліджень	5	8
4	Тема 4. Економіко-статистичні методи дослідження в міжнародній комерції	5	8

5	Тема 5. Абсолютні і відносні величини та графічний спосіб відображення даних в наукових дослідженнях	7	7
<i>Змістовний модуль 2.</i>			
6	Тема 6. Інформаційне забезпечення наукової роботи	5	8
7	Тема 7. Методика проведення теоретичних і експериментальних досліджень.	5	8
8	Тема 8. Комп'ютерні технології та економіко-математичне моделювання у наукових дослідженнях	5	8
9	Тема 9. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом	5	8
10	Тема 10. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження	7	7
Всього годин		54	78

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Модуль №1. Методологічні засади наукових досліджень у міжнародній комерції

Тема 1. Сутність, предмет та метод наукових досліджень

Наука як сфера людської діяльності. Предмет і сутність наукових досліджень. Методи досліджень та їх класифікація. Категоріальний апарат наукового дослідження. Комплексно-цільові програми науково-дослідної діяльності. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.

Тема 2. Організація наукових досліджень

Науково-дослідницька діяльність та її види. Об'єкт та предмет наукового дослідження. Процес та етапи проведення наукового дослідження. Сутність дослідного етапу наукового дослідження. Етапи узагальнення, апробації і реалізації результатів дослідження. Ефективність наукових досліджень. Напрямки наукової інтеграції України у світове співтовариство в умовах глобалізації науки.

Тема 3. Методологія та методи наукових досліджень

Поняття про методологію та методи наукових досліджень. Визначення понять наукове дослідження, "науково-дослідний процес", "фактора" та його вплив на досліджуваний об'єкт. Загальнонаукові методи дослідження. Методи теоретичних досліджень. Конкретно-наукові (емпіричні) методи дослідження. Процедури у наукових дослідженнях. Підходи та критерії вибору методології і методів в економічних дослідженнях.

Тема 4. Економіко-статистичні методи дослідження в міжнародній комерції

Загальні принципи застосування економіко-статистичних методів в наукових дослідженнях. Економіко-статистичні та функціонально-вартісні методи дослідження. Методи аналізу стану та динаміки явищ і процесів. Методи факторного аналізу. Методи прогнозування та оптимізації.

Тема 5. Абсолютні і відносні величини та графічний спосіб відображення даних в наукових дослідженнях

Суть, види та одиниці виміру абсолютних величин. Суть, види та одиниці виміру відносних величин. Суть і призначення графіків. Основні види графіків. Картограми і картодіаграми.

Модуль 2. Інформаційна база, методика проведення та викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом.

Тема 6. Інформаційне забезпечення наукової роботи

Суть і види науково-технічної інформації. Методи пошуку і збору наукової інформації. Аналіз та інтерпретація інформації. Організація роботи з науковою літературою. Форми обміну науковою інформацією.

Тема 7. Методика проведення теоретичних і експериментальних досліджень

Загальні відомості про теоретичні дослідження. Експеримент як засіб отримання нових знань. Розробка методики експерименту, обробка експериментальних даних. Вибіркові оцінки коректності математичної обробки результатів експерименту. Оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища, вимоги щодо проведення статистичних спостережень.

Тема 8. Комп'ютерні технології та економіко-математичне моделювання у наукових дослідженнях

Поняття автоматизованої системи обробки інформації (АСОІ). Сучасні комп'ютерні технології та Інтернет в економічних дослідженнях. Сутність, методи, основні постулати економіко-математичного моделювання в науковій роботі. Співвідношення між моделлю та системою. Класифікація моделей, вимоги до моделей.

Тема 9. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом

Науково-дослідна продукція: поняття, функції, основні види. Зміст та особливості оформлення монографій. Зміст та особливості оформлення наукової статті. Зміст та особливості оформлення тез і матеріалів доповідей. Зміст та особливості оформлення наукового звіту. Реферативний виклад матеріалу.

Тема 10. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

Загальні положення щодо вимог підготовки магістерських робі. Структура та обсяг роботи. Написання розділів роботи. Технічне оформлення магістерської роботи. Підготовка до захисту та захист магістерської роботи.

4.1. Тематика лекційних занять

Модуль №1. Методологічні засади наукових досліджень у міжнародній комерції

Тема 1. Сутність, предмет та метод наукових досліджень

1. Наука як сфера людської діяльності.
2. Предмет і сутність наукових досліджень.
3. Методи досліджень та їх класифікація.
4. Категоріальний апарат наукового дослідження.
5. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.

Тема 2. Організація наукових досліджень

1. Науково-дослідницька діяльність та її види.
2. Об'єкт та предмет наукового дослідження.
3. Процес та етапи проведення наукового дослідження.
4. Ефективність наукових досліджень.

Тема 3. Методологія та методи наукових досліджень

1. Поняття про методологію та методи наукових досліджень.
2. Загальнонаукові методи дослідження.
3. Методи теоретичних досліджень.
4. Конкретно-наукові (емпіричні) методи дослідження.
5. Процедури у наукових дослідженнях.
6. Підходи та критерії вибору методології і методів в економічних дослідженнях.

Тема 4. Економіко-статистичні методи дослідження в міжнародній комерції

1. Загальні принципи застосування економіко-статистичних методів в наукових дослідженнях.
2. Методи аналізу стану та динаміки явищ і процесів.
3. Методи факторного аналізу.
4. Методи прогнозування та оптимізації.

Тема 5. Абсолютні і відносні величини та графічний спосіб відображення даних в наукових дослідженнях

1. Суть, види та одиниці виміру абсолютних величин.
2. Суть, види та одиниці виміру відносних величин.
3. Суть і призначення графіків.
4. Основні види графіків.
5. Картограми і картодіаграми.

Модуль 2. Інформаційна база, методика проведенням та викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом.

Тема 6. Інформаційне забезпечення наукової роботи

1. Суть і види науково-технічної інформації.
2. Методи пошуку і збору наукової інформації.
3. Аналіз та інтерпретація інформації.
4. Організація роботи з науковою літературою.
5. Форми обміну науковою інформацією.

Тема 7. Методика проведення теоретичних і експериментальних досліджень.

1. Загальні відомості про теоретичні дослідження.
2. Експеримент як засіб отримання нових знань.
3. Розробка методики експерименту, обробка експериментальних даних.
4. Вибіркові оцінки коректності математичної обробки результатів експерименту.
5. Оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища, вимоги щодо проведення статистичних спостережень.

Тема 8. Комп'ютерні технології та економіко-математичне моделювання у наукових дослідженнях

1. Поняття автоматизованої системи обробки інформації (АСОІ).
2. Сучасні комп'ютерні технології та Інтернет в економічних дослідженнях.
3. Сутність, методи, основні постулати економіко-математичного моделювання в науковій роботі.
4. Співвідношення між моделлю та системою.
5. Класифікація моделей, вимоги до моделей.

Тема 9. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом.

1. Науково-дослідна продукція: поняття, функції, основні види
2. Зміст та особливості оформлення монографій.
3. Зміст та особливості оформлення наукової статті.

- 4.Зміст та особливості оформлення тез і матеріалів доповідей.
- 5.Зміст та особливості оформлення наукового звіту.
- 6.Реферативний виклад матеріалу.

Тема 10. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

- 1.Загальні положення щодо вимог підготовки магістерських робі.
- 2.Структура та обсяг роботи.
- 3.Написання розділів роботи.
- 4.Технічне оформлення магістерської роботи.
5. Підготовка до захисту та захист магістерської роботи.

4.2. Тематика семінарських занять (питання для самостійної роботи, самоконтролю знань, тести, рекомендована література)

Модуль №1. Методологічні засади наукових досліджень з міжнародної комерції

Тема 1. Сутність, предмет та метод наукових досліджень

- 1.Наука як сфера людської діяльності.
- 2.Предмет і сутність наукових досліджень.
- 3.Методи досліджень та їх класифікація.
- 4.Категоріальний апарат наукового дослідження.
- 5.Організація науково-дослідної діяльності в Україні.

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч.посібник/ С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч.посібник/ І.С.Добронравова,О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1),О.В. Руденко (ч.2) – К.:ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових дослідень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І.

- Зацерковний, І.В. Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
  8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
  9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
  10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник/ Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г. Ушакова, Л.О. Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
5. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
6. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
7. Поліщук І.Є, Галіченко М.В. Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. – Харків: Айлант, 2013. – 85с.
8. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Хто є суб'єктами науково-дослідної діяльності у вищому навчальному закладі?
- 2 Що передбачає аналіз науково-дослідної діяльності вищого навчального закладу?
- 3 Які основні завдання студентів при здійсненні науково-дослідної роботи?

- 4 Надайте характеристику комплексно-цільовій програмі науково-дослідної діяльності закладу освіти.
- 5 Охарактеризуйте процес індивідуального планування науково-дослідної діяльності студента.
- 6 Які форми науково-дослідної роботи Ви знаєте?
- 7 Як реалізується управління науково-дослідною діяльністю вищого навчального закладу?
- 8 Чи є на Вашу думку доцільним для студента в індивідуальному плані-графіку науково-дослідної роботи на весь період навчання обирати один напрям дослідження?
- 9 Які існують види науково-дослідної роботи у вищому навчальному закладі?
- 10 Хто приймає участь в організації науково-дослідної роботи вищого освітнього закладу? Які функціональні обов'язки цих суб'єктів?
- 11 Що передбачає науково-дослідна діяльність для аспірантів?
- 12 Хто такий науковий керівник і які його основні функціональні обов'язки?
- 13 Яка інформація має міститися в звіті кафедри про науково-дослідну діяльність?

Тести

1. Виберіть правильні твердження:

- а.) наука є соціально значущою сферою людської діяльності, функцією якої є вироблення й використання теоретично систематизованих об'єктивних знань про дійсність;
- б.) наука виступає системою знань, тому що вона являє собою струнку систему понять і категорій, пов'язаних між собою за допомогою суджень (міркувань) та умовиводів;
- в.) наука виступає формою суспільної свідомості – як система знань вона охоплює не тільки фактичні дані про предмети навколишнього світу, людської думки та дії, не лише закони та принципи вивчення об'єктів, а й певні форми та способи їх усвідомлення;
- г.) наука виступає складовою частиною духовної культури людства, оскільки вона приймає участь у формуванні та вихованні особистості;
- г.) всі твердження є вірними.

2. Функції науки:

- а.) пізнавальна, культурно-виховна, практична;
- б.) організаційна, управлінська, виробнича;
- в.) комунікаційна, інформаційна, дослідницька;
- г.) всі відповіді вірні.

3. Особливостями сучасної науки є:

- а.) диференціація і інтеграція науки;
- б.) прискорений розвиток природознавчих наук;
- в.) математизація наук та посилення зв'язку науки, техніки і виробництва;

г.) всі відповіді вірні.

4.Цілеспрямоване вивчення явищ і процесів, за допомогою наукових методів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами, з метою отримання переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень, це:

а.)наукове дослідження;

б.)наукове пізнання;

в.)науковий процес;

г.)науковий факт.

5. Сукупність організаційних, методичних і технічних прийомів, здійснюваних за допомогою певних процедур, це:

а.)наукове дослідження;

б.)наукове пізнання;

в.)науковий-дослідний процес;

г.)науковий факт.

6. Причинно-наслідковий вплив на якісні і кількісні зміни в об'єкті дослідження, це:

а.) фактор;

б.)наукова ідея;

в.) наукова теорія;

г.)гіпотеза.

7. Спосіб досягнення мети, розв'язання конкретної задачі, сукупність прийомів (операцій) практичного впливу чи теоретичного освоєння об'єктивної дійсності з метою її пізнання, це:

а.)метод;

б.)методика дослідження;

в.)методологія;

г.) предмет дослідження.

8.Система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь якого дослідження, це:

а.)інструктаж;

б.)методика дослідження;

в.)методологія;

г.)вірної відповіді немає.

9.Концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища, це:

а.)інструктаж;

б.)методика дослідження;

в.)методологія;

г.)вірної відповіді немає.

10. Виберіть неправильне твердження: у методології наукових досліджень виділяють такі рівня пізнання:

- а.) теоретичний – висунення і розвиток наукових гіпотез і теорій, формулювання законів та виведення з них логічних наслідків, зіставлення різних гіпотез і теорій;
- б.) емпіричний – спостереження і дослідження конкретних явищ, експеримент, а також групування, класифікація та опис результатів дослідження;
- в.) фундаментально-діалектичний як узагальнення та пізнання дійсності;
- г.) вірні відповіді а.) і б.)

11. В умовах світових процесів глобалізації економіки, культури, стилю життя:

- а.) наука дедалі більше стає інтернаціональною, а сучасні наукові проблеми можуть бути більш ефективно розв'язані переважно колективними зусиллями, на стику предметно-фахових досліджень;
- б.) посилюється сенс національної належності вченого;
- в.) послаблюються інтеграційні зв'язки між науковцями з різних країн;
- г.) втрачає своє значення комунікабельність та мобільність.

12. До принципів державного управління науковою діяльністю в Україні, зокрема, належать:

- а.) використання досягнень світової науки, можливостей міжнародного наукового співробітництва;
- б.) відкритість для міжнародного науково-технічного співробітництва, забезпечення інтеграції української науки в світову в поєднанні із захистом інтересів національної безпеки;
- в.) особливої ваги набувають посилення інтеграційних зв'язків між науковцями з різних країн, за яких втрачає сенс національна належність вченого;
- г.) всі відповіді вірні.

13. До форм наукового міжнародного співробітництва належать:

- а.) провадження спільних наукових досліджень, технічних і технологічних розробок на основі кооперації, спільних науково-технічних програм;
- б.) провадження досліджень та розробок за спільними координаційними угодами;
- в.) виконання робіт, передбачених угодою, однією зі сторін якої є організація іноземної держави або міжнародна організація;
- г.) всі відповіді вірні.

14. До форм наукового міжнародного співробітництва належать:

- а.) спільні дослідження та розробки у міжнародних колективах спеціалістів, міжнародних інститутах та спільних підприємствах, а також використання власності на науковий та науково-технічний результат на основі договорів між суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності;

- б.) взаємний обмін науковою та науково-технічною інформацією, використання об'єднаних міжнародних інформаційних фондів, банків даних;
- в.) проведення міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів;
- г.) взаємний обмін науковими, науково-технічними й викладацькими кадрами, студентами й аспірантами, а також спільну підготовку спеціалістів.
- д.) всі відповіді вірні.

15. Виберіть неправильне твердження:

- а.) для сучасної науки характерний такий цикл: фундаментальні — прикладні — розробки — впровадження;
- б.) фундаментальні науки мають розвиватись випереджальними темпами, створюючи теоретичну базу для прикладних наук;
- в.) прикладні науки мають розвиватись випереджальними темпами, створюючи фінансову основу для фундаментальних наук;
- г.) у багатьох країнах світу фундаментальна наука, як правило, фінансується з державного бюджету, а прикладні науки — приватними та комерційними структурами.

16. У найближчу перспективу доцільно в Україні сформувати структурне співвідношення фундаментальних наук (Ф), прикладних (П) та дослідження розробок (Р), яке властиве державам з високим технічним рівнем, за схемою:

- а.) $\Phi = 15-16\%$, $\Pi = 22-25\%$, $P = 59-63\%$;
- б.) $\Phi = 60\%$, $\Pi = 30\%$, $P = 10\%$;
- в.) $\Phi = 33\%$, $\Pi = 34\%$, $P = 33\%$;
- г.) вірної відповіді немає.

17. Найбільш пріоритетними напрямками державної підтримки у сфері технологічного розвитку мають стати:

- а.) дослідження і створення умов для високопродуктивної праці та сучасного побуту людини;
- б.) розроблення засобів збереження і захисту здоров'я людини, забезпечення населення медичною технікою, лікарськими препаратами, засобами профілактики і лікування;
- в.) розроблення ресурсо-, енергозберігаючих технологій;
- г.) розроблення сучасних технологій і техніки для електроенергетики, переробних галузей виробництва, в першу чергу, агропромислового комплексу, легкої та харчової промисловості;
- д.) у всіх вищеперахованих.

18. Найбільш пріоритетними напрямками державної підтримки у сфері виробництва мають стати:

- а.) формування наукоємних виробничих процесів, сприяння створенню та функціонуванню інноваційних структур (технопарків, інкубаторів тощо);
- б.) створення конкурентоспроможних переробних виробництв;

в.)технологічне і технічне оновлення базових галузей економіки держави;
г.)впровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів, реалізація яких може забезпечити якнайшвидшу віддачу і започаткувати прогресивні зміни в структурі виробництва.

д.)у всіх вищеперерахованих.

19. Стимулювання інноваційної діяльності має забезпечуватися шляхом:

а.)застосування пільг для всього циклу інноваційного процесу від фундаментальних досліджень до впровадження у виробництво, за умов використання інновацій для збільшення обсягу та підвищення якості виробленої продукції;

б.)диференціації розмірів податкових пільг, в залежності від активності в інноваційному процесі конкретних підприємств і окремих осіб;

в.)звільнення від оподаткування тієї частини прибутку, що спрямовується підприємствами, приватними особами до інноваційних фондів, галузевих та місцевих фондів технологічного розвитку тощо;

г.)звільнення від податків, включаючи валютні кошти, наукових установ, діяльність яких здійснюється за рахунок державного бюджету;

д.)всі відповіді вірні.

20.Виберіть неправильне твердження — невід'ємною частиною державної інноваційної політики має стати:

а.)створення інноваційних структур (інкубаторів, центрів тощо), інформаційних підприємств, які сприяють впровадженню нових технологій у виробництво;

б.) зниження частки витрат на науку в державному бюджеті;

в.)удосконалення організаційно-економічного механізму міжнародного трансферу технологій, з метою створення політичних, правових та економічних умов для зростання притоку іноземного капіталу та технологій;

г.)сприяння розвитку винахідництва та забезпечення надійного патентного захисту результатів прикладних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у державі та за кордоном.

Тема 2. Організація наукових досліджень

- 1.Науково-дослідницька діяльність та її види.
- 2.Об'єкт та предмет наукового дослідження.
- 3.Процес та етапи проведення наукового дослідження.
- 4.Ефективність наукових досліджень.

Основна література

- 1.Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч.посібник/ С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
- 2.Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
- 4.Методологія та організація наукових досліджень: навч.посібник/ І.С.Добронравова,О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1),О.В. Руденко (ч.2) – К.:ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
- 5.Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.
- 6.Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
- 7.Основи методології та організації наукових досліджень: Навч.посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
- 8.Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
- 9.Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
- 10.Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

- 1.Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч.посібник/ Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
- 2.Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
- 3.Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
- 4.Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г.Ушакова, Л.О.Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
- 5.Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
- 6.Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.

7.Поліщук І.Є, Галіченко М.В.Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. –Харків: Айлант, 2013. – 85с.

8.Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення змісту науки залежно від ролей, які вона виконує в суспільстві.
2. Які функції науки? Яка з них, на Вашу думку, є головною?
3. Що є об'єктом науки? На які блоки вона поділяється залежно від об'єкта, що досліджується?
4. Дайте визначення науковій діяльності і перелічіть її форми.
5. В чому полягає наукознавство? Дайте характеристику його розділам.
6. Які напрямки наукової інтеграції України у світове співтовариство в умовах глобалізації науки?
7. Перелічіть форми міжнародного наукового співробітництва.
8. В чому полягає зміст наступних понять: науковий закон, науковий факт, категорія, принцип, постулат, правило, теорія?
9. Наведіть діючу в Україні класифікацію наук.
- 10.Що виступає об'єктом та предметом наукового дослідження; як співвідносяться між собою ці поняття?
- 11.Дайте характеристику організації наукової діяльності в Україні.
- 12.Які законодавчо-нормативні акти регулюють наукову діяльність в Україні?
- 13.Охарактеризуйте процес та головні етапи проведення наукового дослідження.
14. В чому полягає ефективність наукових досліджень.
- 15.Висвітліть основні етапи науково-дослідного процесу. Дайте характеристику організаційного етапу.
- 16.Розкрийте сутність дослідного етапу наукового дослідження.
17. Охарактеризуйте етап узагальнення, апробації і реалізації результатів дослідження.

Тести

1.Наукова діяльність – це:

- а.)інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань;
- б.)оволодіння загальнотеоретичними, загальноекономічними і соціальними науками;
- в.)оволодіння сучасними науковими методами та фаховими знаннями світового рівня;

г.)набуття трудових наукових навичок у застосуванні та впровадженні наукових результатів.

2.Виберіть правильні твердження:

а.)об'єктом дослідження прийнято називати те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника, тобто, це процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження;

б.)предметом дослідження є досліджувані з певною метою властивості об'єкта, характерні для наукового пізнання, тобто найсуттєвіші для вивчення обраної проблеми його характеристики;

в.)один і той же об'єкт може бути предметом різних досліджень і навіть наукових напрямів;

г.)об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу, співвідносяться між собою як загальне і часткове;

д.)всі твердження вірні.

3.Виберіть неправильне твердження:

а.) об'єкт відносно автономний і має чіткі межі. Відрізняють об'єкти природні, соціальні, ідеалізовані;

б.)досліджувати можна емпіричні (якість продукції, собівартість) та теоретичні (дія закону вартості) об'єкти;

в.)об'єкти дослідження зумовлюють істотну різницю в методах дослідження;

г.)вибір методів дослідження не залежить від об'єкту дослідження.

4. Виберіть неправильне твердження:

а.)правильний вибір об'єкту вивчення відповідно до мети дослідження сприяє обґрунтованості результатів дослідження;

б.)завдання дослідника полягає у визначенні факторів, які впливають на об'єкт дослідження, відборі і зосередженні уваги на найсуттєвіших з них;

в.)відбір найсуттєвіших факторів, які впливають на об'єкт дослідження, має велике практичне значення, оскільки впливає на ступінь достовірності результатів дослідження.

г.)якщо будь-які суттєві фактори впливу на об'єкт не враховано, то висновки, здобуті в результаті дослідження, не можуть бути помилковими, неповними або хибними.

5. Наукове дослідження має такі етапи:

а.)організаційний;

б.) дослідний;

в.)узагальнення, апробація, реалізація результатів дослідження.

г.) всі вищеперераховані.

6. Розроблення програми наукового дослідження, техніко-економічного обґрунтування, плану дослідження теми, методики дослідження, складання робочого плану – графіку передбачає етап:

а.)організаційний;

- б.) дослідний;
- в.) узагальнення та апробації;
- г.) реалізації результатів дослідження.

7. Отримання нової інформації, збереження та її групування передбачає етап:

- а.) організаційний;
- б.) дослідний;
- в.) узагальнення та апробації;
- г.) реалізації результатів дослідження.

8. Літературний виклад результатів дослідження у вигляді звіту про виконану науково-дослідну роботу (НДР), дисертації, студентської науково-дослідної роботи та інших форм подання завершеної наукової продукції передбачає етап:

- а.) організаційний;
- б.) дослідний;
- в.) узагальнення;
- г.) апробації, реалізації результатів дослідження.

9. Колективне обговорення виконаного дослідження на науково-технічних радах, його рецензування і експертиза, оприлюднення кінцевих результатів у спеціальних журналах, реферативних збірниках, а також у виступах з доповідями на науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах передбачає етап:

- а.) організаційний;
- б.) дослідний;
- в.) узагальнення;
- г.) апробації;
- д.) реалізації результатів дослідження.

10. Виробниче впровадження результатів науково-технічних досліджень зі складанням акту впровадження, за участю представників дослідника і замовника, а також здійсненням авторського нагляду за впровадженням результатів передбачає етап:

- а.) організаційний;
- б.) дослідний;
- в.) узагальнення;
- г.) апробації;
- д.) реалізації результатів дослідження.

Тема 3. Методологія та методи наукових досліджень

1. Поняття про методологію та методи наукових досліджень.
2. Загальнонаукові методи дослідження.
3. Методи теоретичних досліджень.

4. Конкретно-наукові (емпіричні) методи дослідження.
5. Процедури у наукових дослідженнях.
6. Підходи та критерії вибору методології і методів в економічних дослідженнях.

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій / Н.Г. Ушакова, Л.О. Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.

5. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
6. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
7. Поліщук І.Є, Галіченко М.В. Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. – Харків: Айлант, 2013. – 85с.
8. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення понять наукове дослідження, “науково-дослідний процес”
2. Дайте визначення поняття “фактора” та його вплив на досліджуваний об’єкт.
3. Дайте визначення понять “метод”, “методика” та “методологія”.
4. Розкрийте класифікацію методів наукового дослідження.
5. Охарактеризуйте економіко-статистичні та функціонально-вартісні методи дослідження.
6. Розкрийте склад загальних методів досліджень.
7. Дайте характеристику частковим методам.
8. Наведіть приклади застосування методів дослідження, які з них використовує найчастіше при проведенні ваших власних досліджень.
9. Охарактеризуйте процес наукового дослідження.
10. Висвітліть класифікацію конкретно-наукових (емпіричних) методів дослідження та їх методичні прийоми.
11. Дайте визначення поняттю “процедура”.
12. На які за призначенням у застосуванні прийомів дослідження можна поділити процедури?
13. Якими підходами та критеріями вибору методології і методів керуються в економічних дослідженнях.

Тести

1. Аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування і конкретизація, системний аналіз, це:

- а.) загальнонаукові методи дослідження;
- б.) методи теоретичних досліджень;
- в.) конкретно-наукові (емпіричні методи досліджень);
- г.) вірної відповіді немає.

2. Аксіоматичний метод, гіпотези та припущення, методи ідеалізації, формалізації та історичний, це:

- а.) загальнонаукові методи дослідження;
- б.) методи теоретичних досліджень;
- в.) конкретно-наукові (емпіричні методи досліджень);
- г.) вірної відповіді немає.

3. Конкретно-наукові (емпіричні) методичні прийоми включають:

- а.) органолептичні;
- б.) розрахунково-аналітичні;
- в.) методи документалістики;
- г.) всі вищеперераховані.

4. Методичні прийоми дотикового характеру, коли дослідження провадяться способом безпосереднього дотику до об'єктів спостереження:

- а.) органолептичні;
- б.) розрахунково-аналітичні;
- в.) методи документалістики;
- г.) всі вищеперераховані.

5. Інвентаризація, контрольні заміри, вибіркові та суцільні спостереження, технологічні та хіміко-технологічні дослідження, експертизи, це:

- а.) органолептичні методи;
- б.) розрахунково-аналітичні методи;
- в.) методи документалістики;
- г.) вірної відповіді немає.

6. Функціонально-вартісний аналіз (ФВА), економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи, це:

- а.) органолептичні методи;
- б.) розрахунково-аналітичні методи;
- в.) методи документалістики;
- г.) вірної відповіді немає.

7. Інформаційне моделювання, дослідження документів, нормативно-правове регулювання, це:

- а.) органолептичні методи;
- б.) розрахунково-аналітичні методи;
- в.) методи документалістики;
- г.) вірної відповіді немає.

8. Виберіть правильні твердження:

- а.) процедура – поняття, яке встановлює виконання певних дій особами праці над предметами праці, з метою їх пізнання, перетворення або вдосконалення для досягнення оптимуму;
- б.) науково-дослідні процедури реалізують методичні прийоми досліджень, тому їх характеризують за тими функціями, які вони виконують у науково-дослідному процесі;
- в.) науково-дослідні процедури класифікують в залежності від їх призначення;
- д.) всі відповіді вірні.

9. Процедури за призначенням у застосуванні прийомів дослідження можна поділити на:

- а.) організаційні та моделюючі;

- б.) нормативно-правові та аналітичні;
- в.) розрахункові, лічильно-обчислювальні;
- г.) логічні, порівняльно-зіставлювальні;
- д.) всі відповіді вірні.

10. При виборі методів дослідження:

- а.) доцільно надавати перевагу методам математичної статистики, функціонально-вартісному, системному і економічному аналізу;
- б.) точні і правильні методи – не єдині компоненти, що забезпечують успішність наукового дослідження;
- в.) точні методи не можуть замінити творчу думку дослідника, його здібність аналізувати, робити висновки і передбачення;
- г.) всі твердження є вірними.

Тема 4. Економіко-статистичні методи дослідження в міжнародній комерції

1. Загальні принципи застосування економіко-статистичних методів в наукових дослідженнях.
2. Методи аналізу стану та динаміки явищ і процесів.
3. Методи факторного аналізу.
4. Методи прогнозування та оптимізації.

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів / за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.

8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник/ Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г. Ушакова, Л.О. Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
5. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
6. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
7. Поліщук І.Є., Галіченко М.В. Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. – Харків: Айлант, 2013. – 85с.
8. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

1. Які загальні принципи застосування економіко-статистичних методів в наукових дослідженнях?
2. Які існують методи факторного аналізу?
3. Охарактеризуйте метод ланцюгових підстановок та індексний метод факторного аналізу. Який з них простіший?
4. Яка суттєва різниця між методом абсолютних різниць і методом відносних різниць?
5. В чому полягає суть інтегрального та логарифмічного методу?
6. Що таке тренд?
7. Чим тренд відрізняється від ряду динаміки?
8. Які основні показники використовують для аналізу рядів динаміки?
9. Які основні задачі оптимізації?
10. Що характеризує показник абсолютного приросту?

11. Яка різниця між поняттями темп зростання (росту) і темп приросту?
12. На які складові в процесі аналізу поділяються ряди динаміки?
13. Яка різниця між тенденцією та коливаннями?
14. Як математично можна записати задачу оптимізації на:
  - А) максимум прибутку;
  - Б) мінімум витрат?
15. Назвіть головні методи аналізу стану та динаміки явищ і процесів.
16. Розкрийте зміст розрахунково-аналітичних методичних прийомів і процедур та застосування їх у наукових дослідженнях.
17. Охарактеризуйте методи прогнозування та оптимізації та доцільність їх застосування.

Тести

1. Економічними принципами економіко-статистичного аналізу є:

- а.) відповідність економічним законам та врахування специфіки об'єкта, який вивчається;
- б.) адекватне відображення суті економічної політики сучасного етапу суспільно-економічного розвитку;
- в.) орієнтація на кінцеві економічні результати;
- г.) всі відповіді вірні.

2. Статистичними принципами економіко-статистичного аналізу є:

- а.) чітко визначена ціль економіко-статистичного дослідження та максимальний ступінь аналітичності;
- б.) логічний взаємозв'язок між показниками, які характеризують об'єкт чи явище;
- в.) комплексність та повнота відображення об'єкта дослідження у статистичних показниках;
- г.) всі відповіді вірні.

3. Виберіть правильне твердження:

- а.) статистичний показник – це міра, що поєднує якісне і кількісне відображення певної властивості соціально-економічного явища чи процесу;
- б.) якісний зміст показника визначається суттю явища і виявляється у його назві: народжуваність, урожайність, прибутковість тощо;
- в.) кількісну сторону представляють число та його вимірник;
- г.) всі твердження є вірними.

4. Згідно з принципами діалектичної логіки статистика розглядає соціально-економічне явище:

- а.) не ізольовано;
- б.) в різноманітних зв'язках з іншими явищами та зовнішнім середовищем;
- в.) виявляє фактори, що спричиняють зміни в досліджуваних явищах;
- г.) всі відповіді вірні.

5. Виберіть неправильне твердження:

- а.) аналіз – це метод наукового дослідження об'єкта шляхом зведення його окремих складових частин до єдиного цілого;
- б.) економіко-статистичний аналіз – це розробка методики, заснованої на використанні традиційних статистичних і математико-статистичних методів;
- в.) статистичний аналіз даних проводиться в нерозривному зв'язку теоретичного, якісного аналізу і відповідного кількісного інструментарію вивчення їх структури, зв'язків і динаміки;
- г.) економіко-статистичний аналіз враховує економічну та статистичну градацію даних.

6. Динамічний ряд– це:

- а.) інтенсивність поширення явищ;
- б.) послідовність значень показника, який характеризує зміну того чи іншого соціально-економічного явища в часі;
- в.) характеристика матеріального змісту досліджуваного явища;
- г.) всі відповіді вірні.

7. Спосіб ланцюгових підстановок, що використовується для розрахунку впливу факторів у всіх типах детермінованих факторних моделей:

- а.) адитивних;
- б.) мультиплікативних;
- в.) кратних;
- г.) змішаних;
- д.) у всіх вищеперерахованих.

8. Виберіть неправильне твердження:

- а.) у динамічних рядах важливу інформацію несе не лише значення окремих рівнів ряду, але і їхня послідовність;
- б.) характер послідовних змін значень відбиває особливості розвитку процесу за певний період;
- в.) під впливом безлічі факторів в одних динамічних рядах рівні протягом тривалого часу зростають або зменшуються з різною інтенсивністю, а в інших зростання і зменшення чергуються з певною періодичністю.
- г.) окрім закономірних коливань рівнів, динамічним рядам не властиві випадкові коливання, пов'язані з масовими процесами.

9. Виберіть правильне твердження:

- а.) для того, щоб передбачити майбутнє, необхідно добре знати минуле і властиві йому закономірності;
- б.) інформаційною базою для аналізу закономірностей розвитку і прогнозування слугують динамічні (часові) ряди;
- в.) в аналізі динамічних рядів тенденцію представляють у вигляді планової траєкторії і описуються певною функцією, яку називають трендом;
- г.) всі твердження вірні.

Тема 5. Абсолютні і відносні величини та графічний спосіб відображення даних в наукових дослідженнях

1. Суть, види та одиниці виміру абсолютних величин.
2. Суть, види та одиниці виміру відносних величин.
3. Суть і призначення графіків.
4. Основні види графіків.
5. Картограми і картодіаграми.

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.

- 3.Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет,С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
- 4.Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г.Ушакова, Л.О.Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
- 5.Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
- 6.Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
- 7.Поліщук І.Є, Галіченко М.В.Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. –Харків: Айлант, 2013. – 85с.
- 8.Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

- 1.Яке значення графічного способу відображення даних в наукових дослідженнях?
- 2.Суть, види та одиниці виміру абсолютних величин.
- 3.Суть, види та одиниці виміру відносних величин.
- 4.Суть і призначення графіків.
- 5.Основні види графіків.
- 6.Картограми і картодіаграми. Їх значення в наукових дослідженнях.

Тести

1. Частки, які визначаються відношенням розмірів окремих складових об'єкта до загального підсумку і виражаються простим чи десятковим дробом або процентом та характеризують структуру:

- а.) абсолютні величини;
- б.) відносні величини;
- в.) порядкові індекси;
- г.) змішані величини.

2.На якій фазі управління складаються організаційні моделі, які дають змогу графічно представити взаємозв'язок об'єктів дослідження:

- а.) організаційна фаза;
- б.) технологічна фаза;
- в.) дослідницька фаза;
- г.) підготовча фаза.

3.Для якого комплексу елементів складають графіки проведення інвентаризації цінностей, обробки результатів і відображення їх у бухгалтерському обліку:

- а.) пропорційність;
- б.) прямоточність;
- в.) ритмічність;

г.) безперервність.

Модуль 2. Інформаційна база, методика проведення та викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом.

Тема 6. Інформаційне забезпечення наукової роботи

1. Суть і види науково-технічної інформації.
2. Методи пошуку і збору наукової інформації.
3. Аналіз та інтерпретація інформації.
4. Організація роботи з науковою літературою.
5. Форми обміну науковою інформацією.

Основна література

1. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
2. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник/ Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
3. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
4. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
5. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г.Ушакова, Л.О.Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
2. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.

3. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових дослідень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
4. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.

Питання для самоконтролю:

1. Як класифікується наукова інформація?
2. Чим відрізняються первинні документи від вторинних?
3. Що містить в собі патентна документація?
4. Де можна знайти вихідну інформацію що до дослідження конкретного питання?
5. Що представляє інформаційний пошук, яким він може бути?
6. Які інститути і організації України здійснюють централізований збір і обробку інформації основних елементів опублікованих документів?
7. Для чого використовуються, чим відрізняються банк даних, база даних, база знань?
8. Що включає в себе стадія попередньої підготовки інформації до опрацювання?
9. Яким вимогам має відповідати процедура інтерпретації даних?
10. Що дозволяє отримати вивчення наукової літератури?
11. На які етапи доцільно поділити процес роботи з науковою літературою?
12. Які властивості характерні науковим фактам?
13. Яких правил треба дотримуватись при цитуванні літератури?
14. Які Ви знаєте форми обміну науковою інформацією?

Тести

1. Залежно від нагромадження, використання та призначення наукова інформація класифікується як:

- а.) технічна інформація;
- б.) економічна інформація;
- в.) соціальна інформація;
- г.) всі відповіді вірні.

2. Виберіть неправильне твердження:

- а.) науково-технічна інформація - це сукупність повних, точних відомостей про розвиток природи, суспільства і людини, зафіксованих у науковому документі;
- б.) науковий документ не є структурною одиницею інформаційних ресурсів;
- в.) у повсякденній діяльності під документом розуміють будь-який папір, що має юридичну силу, щось засвідчує, надає якісь права чи обов'язки;

г.) документ у науці - це матеріальний об'єкт з інформацією про факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людей, яка закріплена створеним людиною способом передачі та зберігання у часі і просторі.

3. За способом фіксації інформації документи поділяються на:

а.) письмові і статистичні;

б.) іконографічні і фонетичні;

в.) документи, які передають інформацію у закодованому вигляді за допомогою електронної техніки;

г.) всі відповіді вірні.

4. Документи, в яких містяться результати наукових досліджень і розробок, нові наукові дані, ідеї, факти:

а.) первинні;

б.) вторинні;

в.) первинно-вторинні;

г.) всі відповіді вірні.

5. Бібліографічні, реферативні, оглядові видання, енциклопедії, словники, довідники, експрес-інформація, офіційні бюлетені, інформаційні листки, каталоги показники стандартів і технічних умов вітчизняних і зарубіжних винаходів-це документи:

а.) первинні;

б.) вторинні;

в.) первинно-вторинні;

г.) всі відповіді вірні.

6. Дисертації, книги, монографії, брошури, посібники, періодичні видання, наукові звіти, наукові доклади, інформаційні відомості про проведення наукових конференцій, семінарів, симпозіумів, рекламні видання-це документи:

а.) первинні;

б.) вторинні;

в.) первинно-вторинні;

г.) всі відповіді вірні.

7. Що відносять до вторинних документів?

а.) картотеку;

б.) звіти;

в.) дисертації;

г.) курсові роботи.

8. Елемент аналізу даних — інтерпретація, — це процедура, що має відповідати певним вимогам:

- а.) характер оцінки та інтерпретації мають визначатися в загальних рисах уже на стадії розробки програми та концепції дослідження, де окреслюються принципові характеристики досліджуваного об'єкта;
- б.) слід максимально повно визначити об'єкт та відповідний предмет дослідження;
- в.) багатозначність отриманих даних і потребує їх інтерпретації з різних позицій;
- г.) процедура інтерпретації — це насамперед перетворення певних числових величин у логічну форму — показники (індикатори) за допомогою гіпотез;
- д.) всі відповіді вірні.

Тема 7. Методика проведення теоретичних і експериментальних досліджень.

1. Загальні відомості про теоретичні дослідження.
2. Експеримент як засіб отримання нових знань.
3. Розробка методики експерименту, обробка експериментальних даних.
4. Вибіркові оцінки коректності математичної обробки результатів експерименту.
5. Оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища, вимоги щодо проведення статистичних спостережень.

Основна література:

1. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.:ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
2. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
3. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
4. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів / за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
5. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій / Н.Г.Ушакова, Л.О.Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.

7. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література:

1. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
2. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
3. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
4. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.

Питання для самоконтролю:

1. Значення та види теоретичних досліджень.
2. Експеримент як засіб отримання нових знань.
3. Розробка методики експерименту,
4. Специфіка обробки експериментальних даних.
5. Вибіркові оцінки коректності математичної обробки результатів експерименту.
6. Оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища.
7. Вимоги щодо проведення статистичних спостережень.

Тести

1. Спосіб пізнання об'єктивного світу на основі безпосереднього сприйняття предметів і явищ за допомогою чуттєвості, це:

- а.) спостереження;
- б.) експеримент;
- в.) моделювання;
- г.) діалектика.

2. Система операцій або впливу, спрямованих на одержання інформації про об'єкт при дослідницьких випробуваннях, які можуть проводитись в природних і штучних умовах:

- а.) спостереження;
- б.) експеримент;
- в.) моделювання;
- г.) діалектика.

3. Методологія експерименту включає такі основні етапи:

- а.) розробка плану-програми експерименту;
- б.) оцінка виміру і вибір засобів для проведення експерименту;

- в.) проведення експерименту;
- г.) обробка і аналіз експериментальних даних
- д.) всі вищеперелічені.

4. До конкретно – наукового прийому належать:

- а.) документалістика;
- б.) інвентаризація;
- в.) спостереження;
- г.) експеримент;
- д.) всі вищеперелічені.

5. Прийом статистичного дослідження якісних характеристик господарського процесу це;

- а.) суцільне спостереження;
- б.) вибіркоче спостереження;
- в.) неспільне спостереження;
- г.) польове спостереження

Тема 8. Комп'ютерні технології та економіко-математичне моделювання у наукових дослідженнях

1. Поняття автоматизованої системи обробки інформації (АСОІ).
2. Сучасні комп'ютерні технології та Інтернет в економічних дослідженнях.
3. Сутність, методи, основні постулати економіко-математичного моделювання в науковій роботі.
4. Співвідношення між моделлю та системою.
5. Класифікація моделей, вимоги до моделей.

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.

6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч.посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч.посібник/ Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г.Ушакова, Л.О.Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
5. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
6. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
7. Поліщук І.Є, Галіченко М.В. Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. – Харків: Айлант, 2013. – 85с.
8. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

1. Яке значення автоматизованої системи обробки інформації (АСОІ)?
2. Сучасні комп'ютерні технології та Інтернет в економічних дослідженнях, їх значення.
3. Охарактеризуйте сутність, методи, основні постулати економіко-математичного моделювання в науковій роботі.
4. Дайте характеристику економіко-математичних методів і застосування їх у наукових дослідженнях.
5. Співвідношення між моделлю та системою, види моделей.

6. Розкрийте суть інформаційного моделювання (інформаційний образ), і значення його застосування у наукових дослідженнях.
7. Хто є суб'єктами інформаційних відносин?
8. Охарактеризуйте поняття автоматичної системи обробки інформації.
9. За якими ознаками можна класифікувати АСОІ?
10. Назвіть основні властивості інформації.
11. Залежно від мети функціонування та завдань, які покладені на АС на етапах збору та змістової обробки даних, які типи АС розрізняють?
12. За якими ознаками класифікуються економіко-математичні моделі?
13. Характеристика статистичних і динамічних економіко-математичних моделей.
14. Охарактеризуйте проблеми побудови економіко-математичних моделей.

Тести

1. Здатність суспільства та його інституцій збирати, обробляти, аналізувати, систематизувати та накопичувати інформацію стала ключовою передумовою:

- а.) соціального та технологічного прогресу;
- б.) фактором національної безпеки;
- в.) основою успішної зовнішньої політики;
- г.) всі відповіді вірні.

2. Автоматизована система обробки інформації (АСОІ) — це організаційно-технічна система, що являє собою сукупність наступних взаємопов'язаних компонентів:

- а.) технічних засобів обробки і передачі даних (засобів обчислювальної техніки і зв'язку);
- б.) методів і алгоритмів обробки у вигляді відповідного програмного забезпечення та інформації (масивів, наборів, баз даних) на різних носіях;
- в.) персоналу і користувачів системи;
- г.) всі відповіді вірні.

3. Автоматизовану систему обробки інформації класифікують за такими ознаками:

- а.) за рівнем або сферою діяльності;
- б.) за рівнем автоматизації процесів управління;
- в.) за ступенем централізації обробки інформації;
- г.) за ступенем інтеграції функцій;
- д.) всі відповіді вірні.

4. Залежно від мети функціонування та завдань, які покладені на автоматизовані системи обробки інформації на етапах збору та змістової обробки даних, розрізняють такі типи АС:

- а.) інформаційно-пошукові;

- б.) інформаційно-довідкові;
- в.) інформаційно-управлінські;
- г.) інтелектуальні інформаційні системи та системи підтримки прийняття рішень.
- д.) всі відповіді вірні.

5. Суб'єкти інформаційних відносин зацікавлені в забезпеченні:

- а.) достовірності інформації;
- б.) цілісності інформації;
- в.) конфіденційності інформації;
- г.) всі відповіді вірні.

6. Необхідність застосування кількісних методів та аналіз числової інформації у наукових економічних дослідженнях не обумовлені таким чинником:

- а.) збільшення складності економічних процесів та взаємозв'язків у сфері економічних відносин;
- б.) посилення дії непередбачуваних чинників та виникнення ситуацій, які раніше ніколи не існували;
- в.) зменшена потреба в ефективності та обґрунтованості управлінських рішень, адекватності економічного аналізу;
- г.) стрімка зміна умов діяльності на внутрішніх та зовнішніх ринках.

7. Виберіть правильне твердження:

- а.) моделювання – створення та дослідження моделі процесів та явищ, що вивчаються з наступним перенесенням результатів цих досліджень з моделі на первісне явище;
- б.) модель – деякий об'єкт, подібний до явищ, що вивчаються, з точки зору суттєвих аспектів цього явища;
- в.) моделі утворюються шляхом відкидання або абстрагування від таких аспектів явища чи процесу, які не є суттєвими з точки зору дослідника;
- г.) всі твердження є вірними.

8. Розділ економічної науки, що вивчає кількісні закономірності в економіці за допомогою кореляційно-регресійного аналізу і широко застосовується при плануванні і прогнозуванні економічних процесів в умовах ринку, це:

- а.) економетрика;
- б.) математика;
- в.) економіка;
- г.) вірної відповіді немає.

9. Економіко-математичні моделі економічних процесів і явищ класифікують:

- а.) за цільовим призначенням; за характером моделі;

- б.) за характером відображення причинно-наслідкових зв'язків; за способами відображення фактора часу;
- в.) за формою математичних залежностей; за співвідношенням екзогенних і ендогенних змінних;
- г.) в залежності від етапності прийнятих рішень; в залежності від характеру системи обмежень;
- д.) всі відповіді вірні.

10. Виберіть неправильне твердження:

- а.) Internet – всесвітня (глобальна) інформаційна мережа, яка з'єднує мільйони комп'ютерів (серверів), з метою спільного використання інформаційних ресурсів;
- б.) успішність будь якої справи на 90 відсотків залежить від інтуїції і тільки на 10 відсотків від інформації;
- в.) інформація в Інтернет організована у вигляді комп'ютерних файлів, які називаються Web-сторінками;
- г.) сукупність пов'язаних між собою Web-сторінок, створених конкретною особою чи організацією, утворюють Web-сайт.

Тема 9. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом.

1. Науково-дослідна продукція: поняття, функції, основні види
2. Зміст та особливості оформлення монографій.
3. Зміст та особливості оформлення наукової статті.
4. Зміст та особливості оформлення тез і матеріалів доповідей.
5. Зміст та особливості оформлення наукового звіту.
6. Реферативний виклад матеріалу.

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.

6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч.посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч.посібник/ Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г.Ушакова, Л.О.Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
5. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
6. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
7. Поліщук І.Є, Галіченко М.В. Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. – Харків: Айлант, 2013. – 85с.
8. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте особливості викладу результатів наукових досліджень за економічним напрямом.
2. Науково-дослідна продукція: поняття, функції, основні види.
3. Курсові, бакалаврські, магістерські роботи: спільне і відмінне.
4. Зміст та особливості оформлення монографій.
5. Зміст та особливості оформлення наукової статті.
6. Зміст та особливості оформлення тез і матеріалів доповідей.
7. Зміст та особливості оформлення наукового звіту.

8. Реферативний виклад матеріалу, його особливості та значення.

Тести

1. Виберіть правильне твердження:

- а.) наукова доповідь – літературно оформлена робота, яка ґрунтується на оригінальному матеріалі і, як правило, доповідь робиться в усній формі;
- б.) монографія – це надрукована наукова робота теоретичного характеру, в якій всебічно висвітлена певна проблема або окреме вузлове питання;
- в.) стаття – є основною формою письмової інформації між спеціалістами, які працюють в одній або суміжній галузях науки;
- г.) всі твердження є вірними.

2. Праця інструктивно-виробничого характеру, в якій викладені рекомендації з питань проведення певних видів робіт, спрямованих на удосконалення організації, управління виробництвом, персоналом тощо:

- а.) методичні розробки;
- б.) довідник;
- в.) брошура;
- г.) дисертація.

3. Кваліфікаційна наукова робота в певній галузі науки, яка має внутрішню єдність, актуальність наукових результатів, наукових положень, що висувається автором для публічного захисту.

- а.) методичні розробки;
- б.) довідник;
- в.) брошура;
- г.) дисертація.

4. Виберіть неправильне твердження:

- а.) реферат – це коротка форма викладу змісту першоджерел з теми, яка вивчалася;
- б.) науковий звіт є підсумковим документом, в якому викладено фактично виконані дослідження;
- в.) дисертація є кваліфікаційною науковою роботою в певній галузі науки, яка має внутрішню єдність, актуальність наукових результатів, наукових положень, що висувається автором для публічного захисту;
- г.) рецензія – стаття, яка не містить критичний розбір та оцінку опублікованої статті або монографії.

5. Основними структурними елементами кожного наукового документа є:

- а.) аспектація наукового документа, яка відображає логіку наукового дослідження, схему його змісту;

- б.) композиція — це послідовне розміщення основних частин роботи, що дозволяє зробити правильну рубрикацію наукового документа;
- в.) рубрикація, під якою розуміють поділ наукового документа на окремі логічно підпорядковані частини (розділи, глави, параграфи);
- г.) всі вищеперераховані.

Тема 10. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

1. Загальні положення щодо вимог підготовки магістерських робіт.
2. Структура та обсяг роботи.
3. Написання розділів роботи.
4. Технічне оформлення магістерської роботи.
5. Підготовка до захисту та захист магістерської роботи.

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник/ Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. «Центр учбової літератури», 2014. – 142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г. Ушакова, Л.О. Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
5. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
6. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
7. Поліщук І.Є, Галіченко М.В. Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. – Харків: Айлант, 2013. – 85с.
8. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке магістерська робота? Яким чином обирається тематика магістерської роботи?
2. Чим магістерська робота відрізняється від курсової та бакалаврської?
3. Основні вимоги до виконання магістерської роботи.
4. Які елементи дослідження мають міститись у магістерській роботі?
5. Поняття об'єкта та предмета дослідження.
6. Мета та завдання дослідження, зв'язок між ними. Складові завдання дослідження.
7. З чого складається перший етап магістерської роботи?
8. З якою метою складається попередній план магістерської роботи?
9. Вимоги до тексту магістерської роботи.
10. Яке значення мають вступ та висновки магістерської роботи?
11. Структура магістерської роботи.
12. Що включає процедура захисту магістерської роботи?
13. Які питання треба висвітлити в доповіді на захисті магістерської роботи?
14. В чому полягають обов'язки наукового керівника магістерської роботи?
15. Що визначається у відгуці наукового керівника магістерської роботи?
16. Чим вона відрізняється від кандидатської, докторської дисертації?
17. Які вміння студента враховуються під час оцінки магістерської роботи.

Тести

1. Виберіть неправильне твердження:

- а.) магістерська робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з конкретної дисципліни на певному курсі;
- б.) магістерська робота — це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі;
- в.) тематика магістерських робіт відповідає завданням навчальним навчальних дисциплін та тісно пов'язується з практичними потребами конкретного фаху;
- г.) основна мета виконання магістерської роботи — глибоко й творчо вивчити питання теорії і практики певного фаху, оволодіти передовими методами наукового дослідження.

2. Виберіть правильне твердження:

- а.) рівень підготовки магістерської роботи значною мірою свідчить про ступінь засвоєння студентом здобутих знань, його грамотність, загальну культуру та ерудицію.
- б.) виконання магістерських робіт визначається графіком, а тематика затверджується на засіданні кафедри;
- в.) магістерська робота повинна мати достатній теоретичний рівень, новизну, дослідницький характер, актуальність та відповідний рівень науковості;
- г.) всі твердження є вірними.

3. Магістерська робота:

- а.) це — кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі;
- б.) має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань, умінь та навичок зі спеціальних дисциплін;
- в.) у деяких випадках дана робота є поглибленою розробкою теми курсової та бакалаврської роботи студента-випускника;
- г.) передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань.
- д.) всі твердження є вірними.

4. У вступі магістерської роботи:

- а.) обґрунтовується актуальність теми, що вивчається, її практична значущість;
- б.) визначаються мета, об'єкт, предмет, завдання дослідження;
- в.) розглядаються методи дослідження;
- г.) коротко розкривається структура роботи, її основний зміст.
- д.) всі відповіді вірні.

5. Виберіть неправильне твердження:

- а.) логічним завершенням магістерської роботи є висновки;
- б.) висновки до магістерської роботи подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій.

в.) важливим є відповідність висновків магістерської роботи поставленим завданням у вступі;

г.) у висновках магістерської роботи зазначають тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, і не акцентують на недоліках та проблемах.

6. Технічне оформлення магістерської роботи вимагає:

а.) у всьому тексті, включаючи заголовки, використання 14-й кеглю шрифту, гарнітура Times New Roman, міжрядковий інтервал 1,5;

б.) поля в роботі: верхнє та нижнє-20мм, лівє-25мм, правє-15мм.

в.) шрифт друку — чіткий, чорного кольору, щільність тексту — однакова;

г.) обсяг магістерської роботи — не менше 100 сторінок комп'ютерного тексту, без урахування додатків і списку літератури.

д.) всі відповіді вірні.

7. До обов'язків наукового керівника магістерської роботи не входить:

а.) надавати допомогу у виборі теми, розробці плану (змісту) магістерської роботи; доборі літератури, методології та методів дослідження тощо;

б.) аналізувати зміст роботи, висновки і результати дослідження, визначати поетапні терміни виконання роботи;

в.) контролювати виконання магістерської роботи, доповідати на засіданні кафедри про виконання та завершення роботи;

г.) підготувати студентові виступ на захист.

8. Виберіть неправильне твердження:

а.) ступінь магістра — це не вчений, а лише академічний ступінь;

б.) вимоги до магістерської роботи в науковому відношенні вищі, ніж до бакалаврської роботи,

в.) вимоги до магістерської роботи в науковому відношенні нижчі, ніж до кандидатської дисертації;

г.) результати наукових досліджень магістерської роботи не вимагають апробації у вигляді наукових публікацій.

9. Хто організовує наукову роботу студентів:

а.) викладач з дисципліни;

б.) декан факультету;

в.) проректор з наукової роботи;

г.) випускаюча кафедра.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виступи на семінарських заняттях; модульні

контрольні роботи; залік; виконання індивідуальних та групових навчально-дослідницьких завдань під час аудиторних занять та самостійної роботи, що створюються на основі програмних результатів навчання; виконання тестових завдань.

Самостійна робота включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних занять; систематизацію вивченого матеріалу перед заліком; опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; побудову презентацій тощо.

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми професійно орієнтованої проблематики з елементами наукового дослідження та його презентація; дослідження практичних ситуацій; написання статей; есе, пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; аналіз підручників; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації та виступи на наукових заходах; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

Аудиторна, самостійна та індивідуальна робота здобувачів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, методичними рекомендаціями, конспектами лекцій, дистанційною організацією навчання в системі Moodle, індивідуальними семестровими завданнями та методичними рекомендаціями для самостійної роботи; тестовими завданнями для контролю та самоконтролю знань, умінь і навичок.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, а також виконання самостійної та індивідуальної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік, – 35 балів);
- модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного

контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни;

- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах: активна робота на лекційних заняттях; активна участь у виконанні практичних завдань; активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях, тестування, написання реферативних робіт, презентації та виступи на наукових заходах тощо. Форми організації поточного контролю: індивідуальна, групова, фронтальна. Методи поточного контролю: усний та письмовий. Форма модульного контролю: написання модульної контрольної роботи, включаючи описові завдання та тести.

Критеріями оцінювання індивідуальних завдань є: здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи навчання: за джерелом інформації (словесні: розповідь, бесіда, лекція, тощо; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні); за ступенем самостійності мислення здобувачів при засвоєнні знань (репродуктивні, пошукові, дослідницькі) та ін. Головними є пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія, семінар-дискусія.

Отже, форми поточного контролю: перевірка рівня засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни (теоретичний компонент оцінки, який складається з сумарних результатів проведених викладачем опитувань студентів, тестування, самостійної та індивідуальної роботи студента

(практичний компонент – реферат, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, тощо).

Форма модульного контролю: модульні контрольні роботи.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Студенти вивчають дану дисципліну протягом семестру – один модуль. Модуль складається з двох змістових модулів. В кінці кожного змістового модуля (лекції, практичні заняття) виконується модульна контрольна робота.

Поточне та підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною системою за кожний модуль – по 50 балів за модульну контрольну роботу та 50 балів також виставляє викладач на підставі результатів перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни (теоретичний компонент оцінки, який складається з сумарних результатів проведених викладачем опитувань студентів, тестування, самостійної і індивідуальної роботи студента (практичний компонент – реферат, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, тощо).

Поточний контроль знань студентів здійснюється за двома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань.

При контролі систематичності та активності роботи студента оцінці підлягають:

- відвідування семінарських занять;
- активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу;
- підготовка і презентація рефератів, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, тощо.

Максимальна оцінка контролю систематичності та активності роботи студента становить 40 балів.

Порядок оцінювання:

40 балів – відвідано не менше 90% семінарських (практичних) занять та отримано оцінки «добре», «відмінно».

35 балів – відвідано не менше 75% семінарських (практичних) занять та отримано оцінки «добре», «відмінно»

30 балів – відвідано не менше 60% семінарських (практичних) занять та отримано оцінки «добре», «відмінно».

25 балів – відвідано не менше 50% семінарських (практичних) занять та отримано оцінки «добре», «відмінно».

Систематичність та активність роботи всіх інших студентів оцінюється в «0» балів.

Оцінювання індивідуальної роботи здійснюється у межах 10 балів:

- за підготовку і презентації результатів виконаних завдань та досліджень (статті, доповідь на науковій конференції) – до 10 балів;
- підготовку і презентацію рефератів – 8 балів за 1 роботу;
- есе – 7 балів за 1 роботу.

Тобто, на підставі результатів перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни (теоретичний компонент оцінки, який складається з сумарних результатів проведених викладачем опитувань студентів, тестування, самостійної і індивідуальної роботи студента (практичний компонент – реферат, доповідь, стаття, есе, презентації результатів інших виконаних завдань та досліджень тощо) максимально можна отримати 50 балів (40+10).

Також 50 балів – за модульну контрольну роботу.

Семестрова оцінка є середньоарифметичною сумою балів двох змістових модульних контролів. Наприклад, студент за результатами першого модульного контролю набрав 80 балів; за результатами другого модульного контролю отримав 100 балів; семестрова оцінка у подібному випадку складе: $(80+100)/2 = 90$ (за шкалою ECTS – «А»; за розширеною національною шкалою – «відмінно»).

Студент, який в результаті поточного оцінювання, або підсумкового контролю за змістовними модулями отримав більше **60 балів і отриманий бал його влаштовує**, має право не складати залік із дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент(ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль з дисципліни, він (вона) має складати залік.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав менше **60 балів зобов'язаний** складати залік із дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час заліку оцінені менш ніж **60 балів**, він (вона) рахуються такими, що не здали підсумковий контроль. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за шкалою, наведеною нижче в таблиці.

Шкала оцінювання навчальних досягнень

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	IP	50	100
8	8	8	8	8	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	ICP	50	100
8	8	8	8	8	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	40	5	40
Індивідуальна робота згідно переліку індивідуальних завдань	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

На оцінювання модульних контролів у усній, письмовій або письмово-усній формі, викладачем в аудиторії, відводиться по 50 балів за кожен модуль, тобто в сумі 100 балів за два модульні контролі.

Модульне завдання виконується у вигляді письмової контрольної роботи і включає два теоретичні питання та тести.

Недоліки та помилки, якими вважаються:

- неохайне оформлення роботи, незагальноприйняті скорочення, незрозумілий почерк (мінус 5 балів).

До модульного контрольного оцінювання допускаються всі здобувачі, а до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни – здобувачі, які отримали не менше 35 балів. При визначенні оцінки за модуль враховуються результати МКР та поточного контролю під час практичних, самостійної та індивідуальної роботи. До підсумкового (семестрового)

контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі, які не виконали усі види обов'язкових практичних робіт, передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (0-34 бали), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку принаймні до показника FX (≥ 35 балів) під час чергування викладача на кафедрі. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Підсумкове оцінювання здійснюється у формі заліку, з максимальною кількістю балів-100. До нього допускаються всі студенти, за виключенням тих, які не склали модульного контролю та не виконали основне і додаткове індивідуальне завдання.

У наведеній нижче таблиці вказано критерії, за якими визначається рівень навчальних досягнень здобувача та відповідні відсотки. Слід вважати, що знання, уміння та навички здобувача відповідають певному рівню навчальних досягнень, якщо вони відповідають критерію, вказаному для цього рівня, та критеріям для всіх попередніх рівнів.

Рівні навчальних досягнень	Відсотки	Критерії оцінювання навчальних досягнень
F	0-35%	Здобувач: дає неправильні відповіді на всі запитання передбачені програмовим матеріалом, у наведенні прикладів і не може їх виправити, не знайомий з основною літературою; не розуміє сутності основних категорій; не дає правильної відповіді на додатково поставлені запитання
FX	35-59%	Здобувач: розпізнає окремі об'єкти, явища і факти предметної галузі та може фрагментарно відтворити знання про них; має фрагментарні знання незначного загального обсягу (менше половини навчального матеріалу) за відсутності сформованих умінь та навичок
E	60-63 %	Здобувач: пояснює основні поняття навчального матеріалу; може самостійно відтворити значну частину навчального матеріалу; вміє за зразком виконати основне навчальне завдання

Рівні навчальних досягнень	Відсотки	Критерії оцінювання навчальних досягнень
D	64-73%	Здобувач: вміє застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; може пояснити основні методи контролю навчальних досягнень, що використовуються та наводити власні приклади на підтвердження деяких тверджень; вміє виконувати навчальні завдання передбачені програмою
C	74-81 %	Здобувач: добре володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; самостійно знаходить і виправляє допущені помилки; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання навчального завдання
B	82-89 %	Здобувач: вміє систематизувати і узагальнювати отримані відомості; володіє міцними знаннями, самостійно визначає проміжні етапи власної навчальної діяльності, аналізує нові факти, явища; вміє самостійно знаходити додаткові відомості та використовує їх для реалізації поставлених перед ним навчальних завдань, судження його логічні і достатньо обґрунтовані; має сформовані навички використання методів навчання і виховання
A	90 - 100%	Здобувач: має стійкі системні знання та творчо їх використовує у процесі навчальної діяльності; вміє планувати особисту навчальну діяльність, оцінювати результати власної практичної роботи; вміє самостійно знаходити джерела різноманітних відомостей і використовувати їх відповідно до мети і завдань власної пізнавальної діяльності; використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; вміє виконувати завдання, не передбачені в навчальній програмі; має стійкі навички використання методів контролю навчальних досягнень вільно опановує та використовує сучасні методи навчання і виховання, а також інформаційно-комунікаційні технології для поповнення власних знань та розв'язування професійно орієнтованих завдань

6.ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

(реферат, стаття, есе, виступи на наукових заходах)

1. Форми і рівні наукової комунікації. Роль академічної мобільності у процесі наукового дослідження.
2. Пошук і обробка наукової інформації. Роль Інтернет-технологій у процесі наукового дослідження.

3. Методологія та методика наукового дослідження, змістовна і формалізована методологія наукового дослідження.
4. Процедура обрання проблематики та теми наукового дослідження, особливості складання плану-проспекту наукового дослідження.
5. Структурно-функціональний аналіз у системі наукових досліджень.
6. Відповідальність вченого за результати наукових досліджень, дотримання правил академічної доброчесності.
7. Етичні виміри новітніх біотехнологічних практик (генна інженерія, клонування, трансплантологія тощо).
8. Роль наукових досліджень у процесі вирішення глобальних проблем людства.
9. Спеціалізація і кооперування у структурі організації наукових досліджень.
10. Наукові ступені та вчені звання у системі організації роботи наукових кадрів.
11. Особливості процесу захисту авторських прав в умовах інформаційного суспільства.
12. Проблема державного регулювання наукових досліджень. Наука і влада.
13. Проблемне поле розвитку наукових досліджень в Україні в умовах глобальних викликів.
14. Формальні вимоги щодо форматування тексту кваліфікаційної роботи.
15. Структура доповіді магістранта щодо змісту кваліфікаційної роботи.
16. Підготовка відповідей на зауваження рецензента та на можливі запитання щодо змісту роботи під час захисту.
17. Прикінцеве слово магістранта та процедура ознайомлення з висновком про оцінку кваліфікаційної роботи.
18. Особливості дослідження динаміки зміни ринкової кон'юнктури та узагальнення розвитку ситуацій.
19. Використання професійної аргументації для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення в сфері міжнародної комерції.
20. Міжнародні бази статистичної інформації та комунікаційні мережі обміну інформацією.

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

(залік)

1. Наука як сфера людської діяльності.
2. Предмет і сутність наукових досліджень.
3. Методи досліджень та їх класифікація.
4. Категоріальний апарат наукового дослідження.
5. Організація науково-дослідної діяльності в Україні

6. Науково-дослідницька діяльність та її види.
7. Об'єкт та предмет наукового дослідження.
8. Процес та етапи проведення наукового дослідження.
9. Ефективність наукових досліджень.
10. Поняття про методологію та методи наукових досліджень.
11. Загальнонаукові методи дослідження.
12. Методи теоретичних досліджень.
13. Конкретно-наукові (емпіричні) методи дослідження.
14. Процедури у наукових дослідженнях.
15. Підходи та критерії вибору методології і методів в економічних дослідженнях.
16. Загальні принципи застосування економіко-статистичних методів в наукових дослідженнях.
17. Методи аналізу стану та динаміки явищ і процесів.
18. Методи факторного аналізу.
19. Методи прогнозування та оптимізації.
20. Суть, види та одиниці виміру абсолютних величин.
21. Суть, види та одиниці виміру відносних величин.
22. Суть і призначення графіків.
23. Основні види графіків.
24. Картограми і картодіаграми.
25. Суть і види науково-технічної інформації.
26. Методи пошуку і збору наукової інформації.
27. Аналіз та інтерпретація інформації.
28. Організація роботи з науковою літературою.
29. Форми обміну науковою інформацією.
30. Загальні відомості про теоретичні дослідження.
31. Експеримент як засіб отримання нових знань.
32. Розробка методики експерименту, обробка експериментальних даних.
33. Вибіркові оцінки коректності математичної обробки результатів експерименту.
34. Оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища, вимоги щодо проведення статистичних спостережень.
35. Поняття автоматизованої системи обробки інформації (АСОІ).
36. Сучасні комп'ютерні технології та Інтернет в економічних дослідженнях.
37. Сутність, методи, основні постулати економіко-математичного моделювання в науковій роботі.
38. Співвідношення між моделлю та системою.
39. Класифікація моделей, вимоги до моделей.
40. Науково-дослідна продукція: поняття, функції, основні види

41. Зміст та особливості оформлення монографій.
42. Зміст та особливості оформлення наукової статті.
43. Зміст та особливості оформлення тез і матеріалів доповідей.
44. Зміст та особливості оформлення наукового звіту.
45. Реферативний виклад матеріалу.
46. Загальні положення щодо вимог підготовки магістерських робіт.
47. Структура та обсяг магістерської роботи.
48. Написання розділів магістерської роботи.
49. Технічне оформлення магістерської роботи. Складання та оформлення бібліографії. Бібліографічні посилання в науковому тексті.
50. Підготовка до захисту та захист магістерської роботи.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посібник / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 260с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків: Право, 2019. – 368 с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / І.С.Добронравова, О.В.Руденко, Л.І.Сидоренко та ін.; за ред. І.С.Добронравової (ч.1), О.В. Руденко (ч.2) – К.:ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607с.
5. Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник М. Ю.Євтушенко М.І. Хижняк. – Центр навчальної літератури, 2019. – 350с.
6. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.І. Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. – 236с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів і адюнтів/ за ре. А.Є.Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010 – 352с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183с.
9. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посібник А.П. Ладанюк, Л.О. Власенко, В.Д. Кишенько, – НУХТ, 2018. – 352с.
10. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний

посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 151с.

Допоміжна література

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч.посібник/Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу –К. «Центр учбової літератури», 2014. –142с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник/ С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во: Маковецький, 2015 – 191с.
4. Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій/ Н.Г. Ушакова, Л.О. Мельнік; Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х.: ХДХТ, 2010. – 89с.
5. Михайлов В.М. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник/ В.М. Михайлов та ін. – Х.: ХДУХТ, 2014. – 220с.
6. Сільвестрова О.Ю., Ситник О.І. Філософія та методологія науки: Конспект лекцій для магістрів. – Луцьк: Луцький НТУ, 2015. – 92с.
7. Поліщук І.Є, Галіченко М.В. Філософія та методологія науки: навчально-методичний посібник. – Харків: Айлант, 2013. – 85с.
8. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.Є. Юринець. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання ДСТУ 8302:2015. Електронний ресурс. Режим доступу: http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF Всесвітній банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wordbank.org.
2. Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 83.02:2015. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://aphd.ua/prykladyoformlennia-bibliohrafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/>
3. Європейська комісія. Сторінка новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu.int/news.en.htm>
4. Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>.
5. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
6. Міжнародна торгова палата [Електронний ресурс]. – Режим

доступу:www.iccwbo.org.

7. Міжнародна фінансова корпорація [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.ifc.org.
8. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>
9. Інститут міжнародної економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.iie.com.
- 10.ОЕСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.oecd.org.
- 11.Світова організація торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.wto.org.
- 12.ЮНІДО [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.unido.org.
- 13.ЮНКТАД [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.unctad.org.

